

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце

А.В. Данильчанка

31 каст.

(дата зацвярджэння)

Рэгістрацыйны № УД- 582 / вуч.

РЭДАГАВАННЕ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей:

1-23 01 07 Інфармацыя і камунікацыя,

1-23 01 08 Журналістыка (па напрамках)

2015 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе адукацыйных стандартаў АСВА 1-23 01-07-2013, АСВА 1-23 01-08-2013 і вучэбных планаў № Е 23-258/вуч. 2014 г., Е 23-190/вуч. 2013 г., Е 23-191/вуч. 2013 г., Е 23-192/вуч. 2013 г., Е 23-193/вуч. 2013 г.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

П.П. Жаўняровіч, дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

А.У. Дуброўскі, дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

С.В. Зелянко, дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Л.В. Дземід, вядучы рэдактар ТАА «Новыя веды»;

Д.М. Драздоў, загадчык кафедры гісторыі журналістыкі і менеджменту СМІ Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(пратакол № 10 ад 26.05.2015 г.);

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(пратакол № ____ ад __.__.2015 г.);

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПСКА

Характарыстыка вучэбнай дысцыпліны. Развіццё вышэйшай адукацыі ў гуманітарных і філалагічных галінах на сучасным этапе немагчыма ўявіць без спецыяльных дысцыплін, галоўнай задачай якіх з'яўляецца выпрацоўка ў студэнтаў камунікацыйных прафесійных навыкаў і ўменняў. «Рэдагаванне» з'яўляецца традыцыйнай дасцыплінай у сістэме падрыхтоўкі кадраў на факультэтах (аддзяленнях) журналістыкі ва ўніверсітэтах Рэспублікі Беларусь. Вывучэнне аўтарамі-журналістамі тэарэтычных асноў рэдагавання, яго інфармацыйнай і камунікацыйнай сутнасці мае важнае значэнне ў далейшай творчай дзейнасці і з'яўляецца неад'емным складнікам прафесійнай падрыхтоўкі. «Рэдагаванне» разглядаецца сёння як прыкладная па характары, практычная па мэце і комплексная па складніках дысцыпліна. У аснову яе зместу пакладзены тэкст як прадукт разумова-маўленчай дзейнасці, як носьбіт галоўнай інфармацыі публіцыстычнага твора.

Роля і месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста. Дысцыпліна «Рэдагаванне» скіравана на дакладнае, глыбокае асэнсаванне метадалогіі рэдактарскага працэсу, на спасціжэнне яго заканамернасцей, вызначэнне катэгорый і паняццяў, на ўсведамленне камунікацыйнай ролі рэдагавання ў забеспячэнні грамадства вартым інфармацыйным прадуктам. Інфармацыйна-камунікацыйная сутнасць рэдактарскай дзейнасці і ёсць канцэптуальная аснова сучаснага рэдагавання.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі вучэбнага плана. Вывучэнне дысцыпліны «Рэдагаванне» грунтуецца на ведах і суправаджаецца паглыбленымі міжпрадметнымі сувязямі з дысцыплінамі «Сучасная беларуская мова» і «Мова і стыль сродкаў масавай камунікацыі». Дысцыпліна як міжпрадметная заклікана фарміраваць духоўны свет журналіста, садзейнічаць беспраблемнаму дыялогу аўтара журналісцкага матэрыялу і рэдактара.

Мэты і задачы вучэбнай дысцыпліны. Мэта вывучэння дысцыпліны – выкласці метадалагічныя асновы рэдактарскага аналізу і праўкі прызначанага для размяшчэння ў друку, тэлерадыёэфіры або інтэрнэце аўтарскага матэрыялу і выпрацаваць прафесійныя навыкі яго ўдасканалення з боку зместу і літаратурнай формы. Гэта дасягаецца вырашэннем наступных задач: асваенне дыяхранічнага аспекту рэдагавання як самастойнай вучэбнай дысцыпліны; спасціжэнне метадаў работы рэдактара з журналісцкім творам у залежнасці ад жанру і віду тэксту, тыпу выдання, чытацкага адраса; асэнсаванне спецыфікі рэдактарскай дзейнасці ў розных сродках масавай інфармацыі (газеты, часопісы, радыё, тэлебачанне, інтэрнэт-выданні, прэс-службы, інфармацыйныя і рэкламныя агенцтвы і інш.); матываванае правядзенне моўна-стылёвай праўкі; валоданне метадыкай рэдагавання ва ўмовах камп'ютарызацыі.

Патрабаванні да асваення вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен:

ведаць:

- тэарэтычныя асновы падрыхтоўкі аўтарскага рукапісу да апублікавання, агучвання на радыё/тэлебачанні, размяшчэння ў інтэрнэце;
- асновы рэдактарскага аналізу тэксту;

- паслядоўнасць творчага працэсу рэдагавання і яго этапы;
- прыёмы рэдактарскай і карэктарскай праўкі;

умець:

- ацэньваць аўтарскі рукапіс на прадмет мэтазгоднасці яго выдання;
- ажыццяўляць усебаковы рэдактарскі аналіз аўтарскага рукапісу ў мэтах выпрацоўкі рэкамендацый аўтару, накіраваных на дапрацоўку тэксту;
- на падставе тэрэтычнай аргументацыі і аўтарскай самаідэнтыфікацыі рабіць рэдактарскую праўку тэксту;

валодаць:

- прыёмамі мысленчага мадэлявання ў працэсе рэдактарскага аналізу;
- спосабамі праверкі аўтарскага тэксту на разнастайных этапах рэдагавання;
- методыкай аналізу мовы і стылю твора;
- тэхнікай праўкі аўтарскага рукапісу.

Характарыстыка метадаў і тэхналогій навучання. Пры вывучэнні дысцыпліны, акрамя традыцыйных, выкарыстоўваецца метады інтэрактыўны, арыентаваны на больш шырокае ўзаемадзеянне студэнтаў не толькі з выкладчыкам, але і адзін з адным, на дамінаванне актыўнасці навучэнцаў у адукацыйным працэсе. Практыкуецца праблемны падыход да навучання. Гэта дае студэнту магчымасць сканструяваць уласны алгарытм навучання, які дапамагае ўсвядоміць асноўныя характарыстыкі аўтарскага матэрыялу і вызначыць прыватную методыку яго рэдагавання. У практыцы выкладання выкарыстоўваюцца камп'ютарныя тэхналогіі, электронная бібліятэка, сайтавае суправаджэнне навукова-метадычнага забеспячэння адукацыйнага працэсу.

У адпаведнасці з тыповым вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны «Рэдагаванне» адведзена 128 гадзін, у тым ліку аўдыторных – 60 гадзін, з іх 16 гадзін лекцыі, 44 гадзіны – практычныя заняткі. Выкладанне дысцыпліны праводзіцца на дзённай форме навучання і разлічана на пяты семестр III курса. Форма кантролю ведаў па дысцыпліне – экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Рэдагаванне як вучэбная дысцыпліна і як дзейнасць

«Рэдагаванне» як вучэбная дысцыпліна, мэта і задачы яе вывучэння. Працэс фарміравання дысцыпліны. Распаўсюджанне рэдагавання як віду творчай дзейнасці. Аспекты рэдагавання. Рэдагаванне літаратурнае, агульнае, навуковае, тэхнічнае, мастацкае: адрозненне паняццяў. Рэдактарская этыка. Мера адказнасці рэдактара за ідэалагічную якасць тэксту. Асаблівасці працы рэдактара ў рэчышчы дзяржаўнай ідэалогіі.

2. Значэнне вопыту рэдактарскай дзейнасці беларускіх і расійскіх асветнікаў, пісьменнікаў, публіцыстаў для фарміравання сучаснай школы рэдагавання

Рэдактарская дзейнасць Ф. Скарыны. Літаратурнае настаўніцтва – характэрная рыса працы беларускіх і рускіх пісьменнікаў з маладымі аўтарамі. Аналіз рэдактарскіх правак і заўваг, зробленых пісьменнікамі на палях рукапісаў. Значэнне рэдактарскага вопыту такіх майстроў літаратуры, як М. В. Ламаносаў, А. С. Пушкін, В. Г. Бялінскі, М. А. Някрасаў, Л. М. Талстой, А. П. Чэхаў, А. М. Горкі, Я. Колас, К. Крапіва, М. Лужанін, Я. Скрыган, К. Чорны, Я. Брыль і інш. Рэдактары-прафесіяналы аб вопыце сваёй працы (Л. Чукоўская, Н. Галь, Т. В'юкава, А. Рыс і інш.).

3. Тэкст як прадмет творчай працы рэдактара.

Камунікацыйная сутнасць і псіхалагічныя перадумовы рэдагавання

Тэрмін «тэкст» у тэорыі рэдагавання. Трактоўка тэрміна «тэкст» у тэорыі тэксту – агульнасць даследчыцкіх задач (даследаванне сэнсавага боку тэксту ў працэсе яго стварэння, успрымання і разумення; назіранне над тэкстам як адзінкай камунікацыі; вывучэнне праблемы інфармацыйнасці тэксту, стварэнне метадык кадзіравання і дэкадзіравання інфармацыі).

Асноўныя характарыстыкі тэксту (цэласнасць, звязнасць, замацаванасць у пэўнай знакавай сістэме, інфармацыйнасць). Асаблівасці вуснага і пісьмовага маўлення. Апрацоўка запісаў вуснага маўлення пры падрыхтоўцы да друку (тэкставыя спосабы перадачы інтанацыі і настрою суразмоўцы; захаванне маўленчага вобраза, рытміка-меладыхных асаблівасцей маўлення).

Параметры літаратурнай формы тэксту (інфармацыйнасць: фактычны матэрыял, лагічная культура, загаловак; моўная якасць: лексіка-граматычная норма, стылёвае адзінства, выяўленчыя сродкі, для радыё- і тэлевізійных тэкстаў – фоніка, рытміка-меладыхны малюнак).

Камунікацыйная сутнасць рэдагавання. Месца рэдактара ў ланцужку аўтар – рэдактар – чытач (слухач, глядач). Псіхалагічныя перадумовы рэдагавання. Псіхалагічныя праблемы камунікацыі паміж рэдактарам і аўтарам у працэсе падрыхтоўкі твора да выхаду ў свет (друк, радыё, тэлебачанне, інтэрнэт-выданні). Улік псіхалогіі адрасата (чытача, слухача, гледача) пры аналізе, ацэнцы і праўцы тэксту. Перадумовы псіхалагічнага ўспрымання тэксту (устастаноўка на свядомае стаўленне да разумення тэксту, аўтарскай і ўласнай працы; кантроль як найважнейшая задача рэдактара падчас яго працы над тэкстам).

4. Методыка рэдактарскага аналізу і ацэнкі аўтарскага твора

Паняцце тэрміна «рэдактарскі аналіз». Трактоўка тэрміна ў логіцы, псіхалогіі і рэдагаванні. Сутнасць прадмета рэдактарскага аналізу. Вызначэнне грамадскай значнасці твора, яго ідэалагічнага ўзроўню. Механізм працэсаў рэдактарскага аналізу. Дзве галоўныя задачы рэдактарскага аналізу: прагназаванне рэальнага

ўздзеяння твора на чытача і высвятленне, якім павінна быць гэтае ўздзеянне. Тры кірункі агульнай структуры рэдактарскага аналізу тэксту. Рэдактарскі аналіз паводле адзінак тэксту (адзінак маўлення: слоў, словазлучэнняў, сказаў і г. д. і адзінак мыслення: паняццяў, меркаванняў, доказаў і г. д.). Маўленчыя, лагічныя, кампазіцыйныя і рубрыкацыйныя адзінкі тэксту як адзінкі цэласнасці тэксту, іх узаемасувязь. Рэдактарскі аналіз як мысленчы эксперымент у даследаванні грамадскай каштоўнасці твора і ўздзеяння яго на чытача.

5. Віды рэдактарскага чытання і рэдактарскай праўкі тэксту

Тры віды рэдактарскага чытання тэксту: азнаямляльнае, паглыбленае і кантрольнае (шліфавальнае), іх мэты і асаблівасці.

Паняцці «рэдактарскі аналіз» і «рэдактарская праўка», іх адрозненне і агульнасць задач. Прынцыпы праўкі. Віды праўкі: праўка-вычытка, праўка-скарачэнне, праўка-апрацоўка, праўка-пераробка, задачы рэдактара пры іх правядзенні. Тыпалогія памылак у час праўкі. Карэктарская і рэдактарская праўка. Тэхніка праўкі. Карэктурныя знакі.

6. Рэдагаванне фактычнага матэрыялу літаратурнага твора

Функцыянальнае прызначэнне фактычнага матэрыялу. Метадалагічныя прынцыпы фактаў у сувязі з ідэяй, тэмай, жанравымі асаблівасцямі публікацый. Дакладнасць, навізна, пераканальнасць фактычнага матэрыялу. Віды фактычнага матэрыялу. Прыёмы праверкі і рэдагавання фактычнага матэрыялу. Прынцып напісання імёнаў прозвішчаў, географічных назваў, тэрмінаў, адзінак вымярэння, найменняў у межах тэксту. Прыёмы рэдагавання лічбавых даных і статыстычнага матэрыялу. Таблічнае афармленне фактычнага матэрыялу. Даведачныя і аналітычныя табліцы, іх рэдагаванне. Унутрытэкставая праверка звестак. Цытата ў тэксце. Правілы цытавання. Праверка цытат і іх афармленне. Крыніцы праверкі фактычнага матэрыялу. Ілюстрацыйны фактычны матэрыял.

7. Рэдагаванне тэксту з лагічнага боку.

Рэдагаванне кампазіцыі твора

Сутнасць лагічнага рэдагавання тэксту. Сродкі сувязі паміж сэнсавымі зв'язкамі тэксту. Асноўныя законы лагічнага мыслення (закон тоеснасці, закон супярэчлівасці, закон выключанага трэцяга, закон дастатковай падставы), праверка іх захавання ў працэсе рэдагавання. Прыёмы выяўлення лагічных памылак. Лагічныя азначэнні (дэфініцыі). Праца рэдактара над лагічнымі азначэннямі. Доказы і патрабаванні да іх. Сэнсавыя памылкі ў тэксце і прычыны іх узнікнення: парушэнне законаў логікі, недакладнасць словаўжывання, парушэнне граматычных формаў, парадку слоў.

Кампазіцыя літаратурнага твора як адлюстраванне лагічных сувязяў у тэксце. Асаблівасці структуры літаратурнага твора, кампазіцыі мастацкага і немастацкага твора. Пабудова журналісцкага тэксту (структурныя адзінкі). Тыповыя недахопы кампазіцыі. Методыка рэдактарскага аналізу структуры журналісцкага тэксту.

Аналіз плана як прыём ацэнкі рэдактарам кампазіцыі. Віды планаў. Пачатковыя фразы, загаловак, канцоўка ў час рэдактарскага аналізу. Загаловак як сэнсавы цэнтр і кампазіцыйны стрыжань тэксту. Інфармацыйная насычанасць загалоўка. Сінтаксічная структура загалоўка. Загаловак у сучасных СМК. Загалоўкі-хедлайны. Стаўленне да выбару загалоўка майстроў мастацкага і публіцыстычнага слова. Памылкі ў афармленні загалоўкаў з інтэртэкстам.

Рубрыкацыя і яе асаблівасці для журналісцкага тэксту. Памылкі ў падзеле на

абзацы.

8. Асаблівасці рэдагавання розных па спосабе выкладу тэкстаў

Традыцыйная класіфікацыя відаў тэксту, прынятая ў тэорыі рэдагавання. Тры віды тэксту паводле спосабу выкладу.

Аповед як найбольш пашыраны спосаб выкладу інфармацыі. Спосабы пабудовы аповеду. Вылучэнне вузлавых падзей і прыёмы іх перадачы. Сінтаксічная будова аповеду. Эпічны і сцэнічны спосабы аповеду. Пазіцыя аўтара. Аўтарскае маўленне. Аповед у рэпартажы. Паведамленне як разнавіднасць аповеду. Апісанне як від тэксту і спосаб яго пабудовы. Элементы апісання. Сінтаксічная будова апісання. Апісанне статычнае і дынамічнае. Разважанне як спосаб выкладу. Мэта разважання, яго асаблівасці. Лагічная структура разважанняў. Разважанне- доказы. Лінгвістычны аналіз тэкстаў-разважанняў.

Кампазіцыйная роля аповеду, апісання і разважання ў змешаным тэксце. Асаблівасці рэдагавання тэкстаў-аповедаў, тэкстаў-апісанняў, тэкстаў-разважанняў і змешаных тэкстаў.

9. Методыка моўна-стылёвага аналізу і праўкі тэксту.

Рэдагаванне перакладных тэкстаў

Метадычныя патрабаванні да рэдагавання мовы і стылю тэксту. Аналіз тэксту па моўных адзінках (слова, словазлучэнне, сказ, складанае сінтаксічнае цэлае). Тыповыя памылкі, выкліканыя міжмоўнай інтэрферэнцыяй. Тыповыя памылкі ў беларускім друку, тэле- і радыёэфіры, у інтэрнэт-прасторы. Методыка праўкі тэксту. Умовы, якія забяспечваюць якасць моўнай праўкі. Абгрунтаванне моўнай праўкі. Выкарыстанне рэкамендацый нарматыўнай стылістыкі. Прыёмы моўна-стылёвай праўкі.

Пераклад – адзін з распаўсюджаных відаў творчай дзейнасці журналіста. Лінгвакраіназнаўчы аспект перакладу. Калькаванне як тыповы недахоп перакладу ў сучасных СМІ. Асаблівасці перакладу і рэдагавання перакладзеных матэрыялаў СМК з рускай мовы на беларускую і беларускай мовы на рускую. Стварэнне нацыянальнага каларыту праз моўныя сродкі – галоўная задача рэдактара пры рэдагаванні перакладу.

10. Даведачны апарат выдання. Рэдагаванне даведачнага апарату

Даведачны апарат газеты. Асаблівасці даведачнага апарату часопіса, у тым ліку навуковага, навукова-метадычнага. Тытульны ліст кніжнага выдання. Аднастаронкавы і разваротны тытульны ліст. Адварот тытульнага ліста: анатацыя, бібліяграфія, знак аховы аўтарскага права (Copyright ©). Правілы складання і рэдагавання спіса выкарыстанай літаратуры.

11. Комплекснае рэдагаванне аўтарскага твора

Практычная праца па рэдагаванні журналісцкіх матэрыялаў розных жанраў. Спецыфіка рэдагавання інфармацыйных жанраў: заметкі, рэпартажа, справаздачы, інтэрв'ю. Складанасці пры рэдагаванні аналітычных матэрыялаў, пераканаўчасць аўтарскіх доказаў. Цяжкасці пры рэдагаванні мастацка-публіцыстычных твораў (нарыса, эсэ, фельетона). Спецыфіка рэдактарскай дзейнасці ў аўдыявізуальных (радыё, тэлебачанне) і інтэрнэт-СМІ. Асаблівасці рэдагавання мастацкіх (празаічных і паэтычных) твораў.

Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін				Колькасць гадзін кіруемай самастойнай работы	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семіарскія) заняткі	Лабараторныя заняткі	Іншае		
1	2	3	4	5		6	9
1	Рэдагаванне як вучэбная дысцыпліна і як дзейнасць	2					
2	Значэнне вопыту рэдактарскай дзейнасці беларускіх і расійскіх асветнікаў, пісьменнікаў, публіцыстаў для фарміравання сучаснай школы рэдагавання		2				Рэферат
3	Тэкст як прадмет творчай працы рэдактара. Камунікацыйная сутнасць і псіхалагічныя перадумовы рэдагавання	2	4				
4	Методыка рэдактарскага аналізу і ацэнкі аўтарскага твора	2	2				Тэст 1
5	Віды рэдактарскага чытання і рэдактарскай праўкі тэксту		8				Тэст 2
6	Рэдагаванне фактычнага матэрыялу літаратурнага твора	2	6				

7	Рэдагаванне тэксту з лагічнага боку. Рэдагаванне кампазіцыі твора	2	6				
8	Асаблівасці рэдагавання розных па спосабе выкладу тэкстаў	2	2				
9	Методыка моўна-стылёвага аналізу і праўкі тэксту. Рэдагаванне перакладных тэкстаў	2	6				Тэст 3
10	Даведачны апарат выдання. Рэдагаванне даведачнага апарату	2	2				Тэст 4
11	Комплекснае рэдагаванне аўтарскага твора		6				
	Усяго:	16	44				

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

І. ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. Абабурка, М. Культура беларускай мовы / М. Абабурка. – Мінск : Выш. шк., 1994. – 122 с.
2. Антонова, С. Г. Редактирование: общий курс : учебник / С. Г. Антонова, В. И. Соловьев, К. Т. Ямчук. – М. : Школа издательского и медиа бизнеса [и др.], 2011. – 314 с.
3. Антонова, С. Г. Редакторская подготовка изданий : учебник / С. Г. Антонова [и др.] ; под ред. С. Г. Антоновой. – М. : Логос, 2004. – 496 с.
4. Основы культуры маўлення і стылістыкі: вуч. дапам. / пад рэд. У. В. Анічэнкі. – Мінск : Універсітэцкае, 1992. – 255 с.
5. Базанова, А. Е. Практические задания по курсу лекций по литературному редактированию / А. Е. Базанова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://web-local.rudn.ru/web-local/prep/rj/index.php?id=111&p=17777>.
6. Беззубов, А. Н. Введение в литературное редактирование / А. Н. Беззубов. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. гос. ун-та, 1997. – 653 с.
7. Бойчук, Л. А. Основы редактирования на русском языке : учеб. пособие / Л. А. Бойчук. – Минск : Літаратура і Мастацтва, 2009. – 152 с.
8. Гайдамакова, Б.Д. Общая методика редактирования / Б. Д. Гайдамакова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://litklub.psi911.com/pravka003.htm>.
9. Голуб, И. Б. Конспект лекций по литературному редактированию / И. Б. Голуб. – М. : Айрис-пресс, 2004. – 432 с.
10. Жаўняровіч, П. П. Стылістыка дзелавога маўлення і рэдагаванне службовых дакументаў : вучэб. дапаможнік / П. П. Жаўняровіч. – Мінск : РІПА, 2014. – 276 с.
11. Іўчанкаў, В. І. Дыкурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : БДУ, 2003. – 257 с.
12. Карпович, М. П. Рытарычны ідэал у журналістыцы: навук.-практ. пошук : арт., камент., інтэрв'ю / Марыя Карповіч. – Мінск : Тэхнапрынт, 2004. – 201 с.
13. Каўрус, А. А. Да свайго слова. Пытанні культуры мовы / А. А. Каўрус ; пад агул. рэд. У. І. Куліковіча – Мінск : РІВШ, 2011. – 344 с.
14. Колесников, Н. П. Стилистика и литературное редактирование / Н. П. Колесников. – М. : ИКЦ «МарТ» ; Ростов н/Д : Издательский центр «МарТ», 2003. – 192 с.
15. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник [Электронное издание]. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: ОЛМА-Пресс, 2006.
16. Мильчин, А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М. : Логос, 2011. – 524 с.
17. Накорякова, К. М. Литературное редактирование: общая методика работы над текстом : учеб. пособие / К. М. Накорякова. – М. : Факультет журналистики МГУ : Издательство Московского университета, 2011. – 331 с.

18. Накорякова, К. М. Литературное редактирование: общая методика работы над текстом : практикум / К. М. Накорякова. – М. : Икар, 2006. – 431 с.
19. Накорякова, К. М. Справочник по литературному редактированию: для работников средств массовой информации / К. М. Накорякова. М. : Флинта : Наука, 2011. – 198 с.
20. Накорякова, К. М. Литературное редактирование / К. М. Накорякова. – М. : Икар, 2004. – 432 с.
21. Петрова, Л. И. Основы редактирования: системный подход в деятельности редактора : учеб. пособие / Л. И. Петрова. – Минск : Букмастер, 2012. – 384 с.
22. Плотнікаў, Б.А. Беларуская мова : лінгвістычны кампендыум / Б. А. Плотнікаў, Л. А. Антанюк. –Мінск : Інтэрпрэссэрвіс : Кніжны Дом, 2003. – 672 с.
23. Розенталь, Д. Э. Справочник по правописанию и литературной правке / Д. Э. Розенталь. – М. : Рольф, 1996. – 368 с.
24. Руженцева, Н. Б. Стилистика и литературное редактирование рекламных и PR-текстов / Н. Б. Руженцева. – Екатеринбург : ГОУ ВПО «УрГПУ», 2010. – 218 с.
25. Сикорский, Н. М. Теория и практика редактирования : учебник для вузов по спец. «Журналистика» / Н. М. Сикорский. –2-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. школа, 1980. – 328 с.
26. Сметанина, С. И. Литературное редактирование для журналистов и специалистов по связям с общественностью / С. И. Сметанина. – СПб. : Михайлов, 2003. – 251 с.
27. Стилистика и литературное редактирование : учебник / под ред. проф. В. И. Максимова. – 3-е изд., перераб и доп. – М. : Гардарики, 2007. – 653 с.
28. Сцяцко, П. Культура мовы / П. Сцяцко. – Мінск : Тэхналогія, 2002. – 444 с.

Дадатковая

1. Беларуская граматыка : у 2 ч. Ч. 1 : фаналогія, арфаэпія, марфалогія, словаўтварэнне, націск. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985. – 431 с.
2. Беларуская граматыка : у 2 ч. Ч. 2 : сінтаксіс. – Мінск : Навука і тэхніка, 1986. – 327 с.
3. Беларуская мова : энцыклапедыя / пад. рэд. А. Я. Міхневіча. – Мінск : БелЭн, 1994. – 655 с.
4. Бордович, А. М. Сопоставительный курс русского и белорусского языков: учеб. пособие / А. М. Бордович, А. А. Гируцкий, Л. В. Чернышова. – Минск : Універсітэцкае, 1999. – 223 с.
5. Вьюкова, Т. Б. Восемьдесят пять радостей и огорчений : размышления редактора / Т. Б. Вьюкова. – М. : Книга, 1980. – 134 с.
6. Галь, Н. Слово живое и мертвое / Н. Галь. – М. : Время, 2011. – 590 с.
7. Голуб, И. Б. Стилистика русского языка / И. Б. Голуб. – 4-е изд. – М. : Айрис-пресс, 2003. – 448 с.
8. Іўчанкаў, В. І. Беларуская арфаграфія : апавяданні і гісторыі / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : Пачатковая школа, 2010. – 304 с.

9. Іўчанкаў, В. І. Беларускі правапіс у апорных схемах: паводле новай рэдакцыі «Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі»: дапам. для настаўні-каў агульнаадукац. устаноў з беларус. і рус. мовамі навучання / В. І. Іўчанкаў. – 3-е выд., выпр. – Мінск : Пачатковая школа, 2012. – 56 с.

10. Карповіч, М. П. Дыпломная работа выпускніка Інстытута журналістыкі БДУ : метадычны кампендыум / М. П. Карповіч. – Мінск : Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, 2012. – 98 с.

11. Каўрус, А. А. Стылістыка беларускай мовы / А. А. Каўрус. – 3-е выд., дапрац. і дап. – Мінск : Народная асвета, 1992. – 207 с.

12. Лепешаў, І. Я. Асновы культуры мовы і стылістыкі: практыкум : вучэб. дапаможнік / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Універсітэцкае, 1989. – 207 с.

13. Лужанін, М. Колас расказвае пра сябе : аповесць-эсэ / М. Лужанін. – Мінск : Маст. літ., 2010. – 430 с.

14. Накорякова, К. М. Очерки по истории редактирования в России XVI–XIX вв. : опыт и проблемы / К. М. Накорякова. – М. : ВК, 2004. – 227 с.

15. Практикум па беларускай мове: вучэб. дапам. для нефілац. фак. ВНУ / пад агул. рэд. Г. М. Малажай. – Мінск: Выш. шк., 1993. – 329 с.

16. Редактор и книга: сб. статей. – Вып. 3–10. – М., 1962, 1963 (Вып. 3, 4), 1965, 1973, 1975; 1979, 1982, 1986 (Вып. 5–10).

17. Рисс, О. У слова стоя на часах : [о точности издания и борьбе с ошибками] / О. Рисс. – М. : Книга, 1989. – 349 с.

18. Рождественская, К. В. За круглым столом : записки редактора / К. В. Рождественская. – М. : Искусство, 1962. – 239 с.

19. Скрыган, Я. Добра, што я іх ведаў : аб часе, падзеях, людзях / Я. Скрыган. – Мінск : Кнігазбор, 2014. – 223 с.

20. Сметанина, С. И. Медиа-текст в системе культуры: динамические процессы в языке и стиле журналистики конца XX в. / С. И. Сметанина. – СПб. : Михайлов, 2002. – 382 с.

21. Сямешка, Л. І. Курс беларускай мовы / Л. І. Сямешка, І. Р. Шкраба, З. Т. Бадзевіч. – Мінск : Універсітэцкае, 1996. – 654 с.

22. Теория и практика редактирования : хрестоматия / Моск. гос. ун-т печати. – М. : МГУП, 2003. – 218 с.

23. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка беларускай мовы : вучэб. дапам. для фак. журналістыкі / М. Я. Цікоцкі. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Універсітэцкае, 1995. – 294 с.

24. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту : вучэб. дапам. для студэнтаў выш. навуч. устаноў філац. профілю / М. Я. Цікоцкі. – Мінск : Беларус. навука, 2002. – 223 с.

25. Чуковская, Л. К. В лаборатории редактора / Л. К. Чуковская. – М. : Время, 2011. – 414 с.

26. Юрэвіч, А. К. Стылістыка беларускай мовы / А. К. Юрэвіч. – Мінск : Выш. шк., 1983. – 181 с.

Слоўнікі і даведнікі

1. Арашонкава, Г. У. Кіраванне ў беларускай і рускай мовах : слоўнік-даведнік / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова; пад. рэд. М. В. Бірылы,

- А. І. Падлужнага. – Мінск : Выш. шк., 1991. – 303 с.
2. Арашонкава, Г. У. Слоўнік цяжкасцей беларускай мовы / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. – Мінск : Нар. асвета, 1987. – 210 с.
3. Беларуская-рускі слоўнік = Русско-белорусский словарь: больш за 110000 сл. : у 3 т. – Выд. 4-е, перапрац. і дапоўн. / пад рэд. А. А. Лукашанца ; НАН Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы. – Мінск: Беларус. Энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. – Т. 1. – 1072 с. ; Т. 2 – 1088 с. ; Т. 3. – 1120 с.
4. Белорусско-русский паралексический словарь-справочник : пособие для учителя / под ред. А. Е. Михневича. – Минск : Нар. асвета, 1985. – 366 с.
5. Боярина, Е. Л. 2000 русских и 2000 белорусских идиом, фразеологизмов и устойчивых словосочетаний (Словарь с пояснениями и примерами использования) / Е. Л. Боярина, В. Н. Сивчиков. – Минск : Попурри, 2006. – 352 с.
6. Булыка, А. М. Слоўнік іншамоўных слоў: у 2 т / А. М. Булыка. – Мінск : БелЭн, 1999. – Т. 1. – 735 с.; Т. 2. – 735 с.
7. Грабчыкаў, С. М. Слоўнік паронімаў беларускай мовы / С. М. Грабчыкаў. – Мінск : Нар. асвета, 1994. – 478 с.
8. Касько, У. К. Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў / У. К. Касько. – Мінск : БДУ, 2012. – 130 с.
9. Каўрус, А. Словаклад : слоўнік адметнай лексікі / А. Каўрус. – Мінск : Выдавецкі дом «Звязда», 2013. – 328 с.
10. Клышка, М. К. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў / М. К. Клышка. – Мінск : Беларуская навука, 2005. – 592 с.
11. Лепешаў, І. Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы: у 2 т / І. Я. Лепешаў. – Мінск: Беларус. Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – Т. 1. – 672 с.; Т. 2. – 704 с.
12. Лобан М. П. Арфаграфічны слоўнік: для сярэд.школы / М. П. Лобан, М. Р. Суднік. – 5-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Нар. асвета, 1982. – 239 с.
13. Плотнікаў Б. А. Слоўнік цяжкасцяў беларускай мовы / Б. А. Плотнікаў, В. П. Трайкоўская. – Мінск : Кніжны Дом, 2004. – 544 с.
14. Піскуноў, Ф. А. Вялікі слоўнік беларускай мовы : арфаграфія, акцэнтацыя, парадыгматыка : каля 223000 слоў / Ф. А. Піскуноў. – Мінск : Тэхналогія, 2012. – 1028 с.
15. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. – Мінск : Нац. цэнтр прававой інф. Рэсп. Беларусь, 2008. – 144 с.
16. Русско-белорусский словарь = Руска-беларускі слоўнік : около 110000 слов : в 3 т. / НАН Беларусі, Ін-т языкознання ім. Я. Коласа. – Изд. 10-е, перераб. и доп. – Минск : Белорус. Энцыкл. ім. П. Бровкі, 2012. – Т. 1. – 788 с. ; Т. 2. – 944 с. ; Т. 3. – 800 с.
17. Санько, З. Малы руска-беларускі слоўнік прыказак, прымавак і фразем / З. Санько. – Мінск : Навука і тэхніка, 1991. – 218 с.
18. Слоўнік беларускай мовы / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. імя Я. Коласа і Я. Купалы ; уклад. Н. П. Еўсіевіч [і інш.] ; навук. рэд. А. А. Лукашанец, В. П. Русак. – Мінск : Беларус. навука, 2012. – 916 с.

19. Старычонак, В. Д. Слоўнік амонімаў беларускай мовы / В. Д. Старычонак. – Мінск : Выш. шк., 1991. – 255 с.

20. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65000 слоў / І. М. Бунчук [і інш.] ; пад. рэд. М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко ; НАН Беларусі, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа. – 4-е выд. – Мінск: Беларус. Энцыкл., 2005. – 784 с.

21. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. / Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа АН БССР. – Мінск : Беларус. сав. энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 1977 – 1984.

22. Уласевіч, В. І. Слоўнік новых слоў беларускай мовы / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : ТетраСистемс, 2009. – 448 с.

23. Шкраба, І. Р. Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі / І. Р. Шкраба. – Мінск: Беларус. энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – 320 с.

24. Шуба, П. П. Тлумачальны слоўнік беларускіх прыназоўнікаў / П. П. Шуба. – Мінск : Народная асвета, 1993. – 168 с.

II. РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ

У працэсе вывучэння дысцыпліны студэнтам рэкамендуецца рэгулярна працаваць з тэкстамі СМК і з пункту гледжання рэдактара выяўляць іх асноўныя характарыстыкі. За час вывучэння дысцыпліны студэнт павінен падрыхтаваць падборку рэдактарскіх недахопаў, выяўленых у тэкстах друкаваных, аўдыявізуальных і інтэрнэт-СМІ. У якасці самастойнай працы па тэме «Значэнне вопыту рэдактарскай дзейнасці беларускіх і расійскіх асветнікаў, пісьменнікаў, публіцыстаў для фарміравання сучаснай школы рэдагавання» прапануецца падрыхтоўка рэфератаў. Неабходнасць пастаянна ўдасканалваць сваю маўленчую кампетэнцыю для якаснага рэдагавання тэкстаў патрабуе ад будучага рэдактара пастаянна сачыць за выхадам новай даведачнай літаратуры, найперш беларускіх і рускіх слоўнікаў розных тыпаў.

III. РЭКАМЕНДУЕМЫЯ СРОДКІ ДЫЯГНОСТЫКІ

Для атэстацыі студэнтаў на адпаведнасць іх персанальных дасягненняў патрабаванням праграмы «Рэдагаванне» ствараецца фонд ацэначных сродкаў, які ўключае тыпавыя заданні, тэсты, тэмы рэфератаў, пытанні да выніковага экзамену і інш. Ацэначнымі сродкамі прадугледжвацца ацэнка здольнасці студэнтаў да творчай дзейнасці ў час рэдагавання сказаў і тэкстаў, іх гатоўнасць весці пошук вырашэння новых задач, звязаных з недастатковасцю канкрэтных спецыяльных ведаў і адсутнасцю агульнапрызнаных алгарытмаў. У якасці формаў дыягностыкі кампетэнцый студэнтаў выкарыстоўваюцца:

– вусныя формы: гутаркі, калёквіумы, даклады на занятках і інш.;

– пісьмовыя формы: тэсты, кантрольныя апытанні, пісьмовыя справаздачы па практычных работах, эсэ, рэфераты і інш.;

– вусна-пісьмовыя формы: справаздачы па практычных работах з іх вуснай абаронай, экзамен па дысцыпліне і інш.

IV. ТЭМЫ РЭФЕРАТАЎ

1. Рэдактарская дзейнасць Францыска Скарыны.
2. Рэдактарская дзейнасць Льва Сапегі.
3. Янка Купала – рэдактар.
4. Якуб Колас пра культуру мовы журналіста.
5. Кандрат Крапіва пра культуру мовы і яе ўнармаванне.
6. Кузьма Чорны пра культуру мовы.
7. Янка Скрыган пра культуру мовы.
8. А. С. Пушкін – рэдактар.
9. І. С. Тургенеў – рэдактар.
10. М. А. Някрасаў – рэдактар.
11. М. Я. Салтыкоў-Шчадрын – рэдактар.
12. Л. М. Талстой – рэдактар.
13. У. Г. Караленка – рэдактар.
14. М. Горкі – рэдактар.
15. С. Маршак – рэдактар.
16. Ус. Вішнеўскі – рэдактар.
17. Ус. Іваноў – рэдактар.
18. З вопыту рэдактарскай дзейнасці К. В. Раждзественскай.
19. З вопыту рэдактарскай дзейнасці Л. К. Чукоўскай.
20. З вопыту рэдактарскай дзейнасці Т. Б. В’юкавай.
21. А. Рыс пра рэдактарскую працу і барацьбу з памылкамі ў друку.
22. К. Паўстоўскі пра пісьменніцкую і рэдактарскую працу («Золотая роза»).
23. М. Велер пра рэдактарскую дзейнасць.
24. Лагічныя дэфініцыі ў газетных тэкстах, іх рэдактарскі аналіз.
25. Ілюстрацыйны матэрыял у сучасных друкаваных СМІ.
26. Лічбавы фактычны матэрыял у тэксце і работа рэдактара над ім.
27. Праца рэдактара з цытатамі.
28. Графічныя прыёмы афармлення тэксту.
29. Асаблівасці загаловаў у сучасных друкаваных і інтэрнэт-СМІ.
30. Суадносіны стандарту і экспрэсіі ў журналісцкім тэксце.
31. Заметка на старонках друкаваных СМІ: віды, кампазіцыйная схема, асаблівасці загаловаў.
32. Кампазіцыйная структура сучаснага рэпартажу ў друкаваных СМІ.
33. Фотарэпартаж у інтэрнэт-СМІ і яго асаблівасці.
34. Нарматыўная і ненарматыўная граматычная варыянтнасць у тэлерадыёэфіры.
35. Літаратурная апрацоўка запісу вуснага маўлення.

V. ПРЫКЛАДНЫЯ ПЫТАННІ ДА ЭКЗАМЕНУ

1. Рэдагаванне як вучэбная дысцыпліна, яе змест і задачы.
2. Працэс фарміравання рэдагавання як творчай дзейнасці і як самастойнай вучэбнай дысцыпліны.
3. Аспекты рэдагавання.
4. Гісторыя рэдагавання – школа для сучаснага рэдактара. Значэнне

рэдактарскага вопыту класікаў рускай літаратуры (Л. Галстой, А. Чэхаў, М. Горкі і інш.).

5. Значэнне рэдактарскага вопыту беларускіх пісьменнікаў (К. Крапіва, Я. Колас, М. Лужанін, К. Чорны, Я. Брыль, Я. Скрыган і інш.).

6. Рэдактары-прафесіяналы аб вопыце сваёй працы (Л. Чукоўская, Н. Галь, Н. В'юкава, А. Рыс і інш.).

7. Праблема ўзаемаадносін аўтара тэксту і рэдактара. Рэдактарская этыка.

8. Патрабаванні да прафесійнай падрыхтоўкі рэдактара. Сувязь рэдактарскай падрыхтоўкі з фарміраваннем журналісцкага майстэрства.

9. Камунікатыўная сутнасць рэдагавання (аўтар – рэдактар – чытач).

10. Рэдактарскі аналіз і рэдактарская праўка як складнікі творчага працэсу працы з рукапісам.

11. Сутнасць рэдактарскага аналізу тэксту. Прадмет рэдактарскага аналізу.

12. Схема рэдактарскай ацэнкі тэксту.

13. Рэдактарская праўка тэксту і яе тэарэтычнае абгрунтаванне.

14. Тэрмін «тэкст» у тэорыі рэдагавання. Асноўныя характарыстыкі тэксту.

15. Паняцце літаратурнай формы тэксту. Складнікі паняцця.

16. Віды рэдактарскага чытання тэксту.

17. Кампазіцыя літаратурнага твора. Рубрыкацыя ў тэксце.

18. Работа над планам тэксту як адна з дакладных метадык рэдагавання.

19. Распрацоўка тэмы. Якасць фактычнага матэрыялу. Навуковы апарат матэрыялу.

20. Функцыянальнае прызначэнне фактычнага матэрыялу. Рэдактарская ацэнка фактычнага матэрыялу і яго прэзентацыі ў тэксце.

21. Віды фактычнага матэрыялу і крыніцы яго праверкі.

22. Рэдагаванне ілюстрацыйнага матэрыялу і подпісаў пад ім.

23. Табліцы ў тэксце (даведачныя, аналітычныя), іх рэдагаванне.

24. Асаблівасці рэдагавання мастацкага тэксту.

25. Асноўныя падыходы да рэдагавання розных відаў тэкстаў.

26. Методыка рэдагавання перакладнога тэксту.

27. Загалавак у тэксце. Асноўныя патрабаванні да афармлення і недахопы.

28. Рэдагаванне даведачнага апарату выдання (тытульны ліст, анатацыя, выхадныя звесткі, бібліяграфія, спіс выкарыстанай літаратуры).

29. Віды праўкі. Прынцыпы праўкі. Суб'ектыўная праўка.

30. Праўка-вычытка. Карэктарская і рэдактарская праўка-вычытка. Карэктурныя знакі.

31. Праўка-скарачэнне, методыка яе правядзення..

32. Праўка-апрацоўка, методыка яе правядзення.

33. Праўка-пераробка, методыка яе правядзення.

34. Прыёмы выяўлення парушаных лагічных сувязяў у тэксце.

35. Закон тоеснасці. Вынікі яго парушэння ў тэксце.

36. Законы супярэчнасці і выключанага трэцяга. Прыклады іх парушэння

ў тэксце.

37. Закон дастатковай падставы (абгрунтавання). Прыклады яго парушэння ў тэксце.

38. Лагічныя дэфініцыі. Родавыя і відавныя характарыстыкі.

39. Сучасная тэорыя культуры маўлення ў практыцы літаратурнага рэдагавання.

40. Асноўныя метадычныя патрабаванні да рэдагавання мовы і стылю тэксту.

41. Прыёмы аналізу, якія дапамагаюць заўважыць моўныя памылкі.

42. Тыповыя памылкі ў беларускім эфіры (нарматыўны аспект).

43. Асноўныя моўныя памылкі ў інтэрнэт-СМІ.

44. Сэнсавыя памылкі ў тэксце (на моўным узроўні).

45. Тыповыя лексічныя памылкі ў беларускіх СМІ.

46. Тыповыя граматычныя памылкі ў беларускіх СМІ.

47. Тыповыя пунктуацыйныя памылкі на старонках друку.

48. Асаблівасці рэдактарскай дзейнасці ва ўмовах білінгвізму.

**ДАПАЎНЕННІ І ЗМЯНЕННІ
ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ ПА ВЫВУЧАЕМАЙ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
НА 20__ / 20__ НАВУЧАЛЬНЫ ГОД**

№ п/п	Дапаўненні і змяненні	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры

Стылістыкі і літаратурнага рэдагавання (пратакол № __ ад __. __. 20__ г.)
(назва кафедры)

Загадчык кафедры

Д-р філал. навук, прафесар
(ступень, званне)

_____

(подпіс)

В.І.Ўчанкаў
(І.ІнБ.Прозвішча)

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дэкан факультэта

Канд. філал. навук, дацэнт
(ступень, званне)

_____

(подпіс)

С.В.Дубовік
(І.ІнБ.Прозвішча)